

dr hab. Szymon Hanczar
Wydział Architektury Wnętrz, Wzornictwa i Scenografii
Akademii Sztuk Pięknych
im. E. Gepperta we Wrocławiu

Wrocław 28.05.2022 r.

Recenzja pracy doktorskiej autorstwa mgr. Bartłomieja Mejora

pt: „Reinterpretacja motywów porcelany sewrskiej w kontekście współczesnych technologii cyfrowych” opracowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Artura Frankowskiego, sporządzonej w związku z przewodem doktorskim wszczętym na Wydziale Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

1. Ocena szczegółowego dorobku twórczego i artystycznego mgr. Bartłomieja Mejora

Doktorant jest absolwentem Bath Spa University w Bath w Wielkiej Brytani, gdzie w roku 2007 obronił dyplom licencjacki na Wydziale Ceramiki. W dalszym etapie kontynuował edukację kierunkową w Royal College of Art w Londynie, zdobywając w roku 2011 tytuł magistra na Wydziale Ceramiki i Szkła. Od roku 2015 pan Bartłomiej Mejer jest pracownikiem warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych na Wydziale Wzornictwa, gdzie prowadzi Pracownię Projektowania Ceramiki. W ramach zajęć dydaktycznych doktorant edukuje studentów w dziedzinie ceramiki. W procesie dydaktycznym wykorzystuje współczesne metody projektowania jak komputerowe modelowanie 3D oraz prototypowania jakim jest druk 3D.

Doktorant może poszczycić się bogatym, kilkunastoletnim doświadczeniem zawodowym współpracując z wiodącym producentem porcelany i kryształu, portugalską marką Vista Alegre. W swoim dorobku wykazuje również aktywność w roli konsultanta dla takich producentów jak Wedgwood i Royal Doulton. Wśród polskich producentów, z którymi pan Bartłomiej Mejer współpracował należy wymienić Porcelanę Krzysztof działająca pod marką Kristoff. Obiekty powstałe wedle projektów Bartłomieja Mejora były prezentowane na licznych branżowych targach (Maison&Objet, Ambiente, Equip'Hotel),

a także eksponowane m.in. w Muzeum Sztuk Pięknych w Moskwie i wystawach w Londynie, Mediolanie czy Hong-Kongu. W sumie twórca wziął udział w czterdziestu wystawach. Równie bogata jest lista publikacji obfitująca w liczne znaczące w świecie dizajnu tytuły prasowe. Szczególnym dowodem uznania dorobku projektanta są nagrody i wyróżnienia. Należy spośród nich wymienić trzykrotny tytuł 'Must Have', plebiscytu na najlepsze polskie produkty organizowanego w ramach Łódź Design Festival (notabene statuetki wręczane laureatom są autorstwa doktoranta). Innymi znaczącymi wyróżnieniami są: 'Młody Projektant Roku 2015' polskiej edycji wydawnictwa Elle Decoration, nominacja do tytułu 'Promising Designer 2014' włoskiej edycji Elle Decoration czy również nominacja 'Best Designer' w ramach festiwalu w Berlinie DMY w 2014 roku. Pierwszym znaczącym tytułem dla Bartka Mejora było z pewnością 'Talente Design Awards' (Najlepszego Projektanta poniżej '30) na targach IHM w Monachium w 2008 r. w dziedzinie ceramiki, które zaowocowało podjęciem trwającej do dziś współpracy z Vista Alegre.

Portfolio projektanta obfituje w formy ceramiczne, realizacje wykonane w porcelanie a także w kryształach. Ocena dorobku daje obraz twórcy skupionego na konkretnej dziedzinie projektowej, skomplikowanym procesie wytwórczym, w który autor świetnie się odnajduje wplatając jednocześnie nowe technologie. Już w pierwszych realizacjach autorstwa Bartka Mejora widać fascynację współczesnym medium jakim jest komputer i związane z nim technologie. W kolejnych projektach coraz efektywniej wykorzystuje nowoczesne procesy wytwórcze umiejętnie łącząc je z tradycyjnym rzemiosłem, czego praca doktorska jest najlepszym dowodem.

Konkluzja I.

Po wnikliwym zapoznaniu się z twórczością, dorobkiem projektowym, organizacyjnym i dydaktycznym mgr. Bartłomieja Mejora oceniam je pozytywnie i stwierdzam, że zarówno jakość artystyczna jak i jej zakres spełniają wymogi art. 186 Ustawy z dnia 20. lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.*

2. Ocena pracy doktorskiej mgr. Bartłomieja Mejora pt. „Reinterpretacja motywów porcelany sewrskiej w kontekście współczesnych technologii cyfrowych”

Charakterystyka pisemnej części pracy doktorskiej.

Układ pracy prawidłowy. Praca zawiera spis treści, wstęp, cztery rozdziały, osiem podrozdziałów, zakończenie i streszczenie. Całość została zwieńczona właściwie opisaną bibliografią i spisem ilustracji. Praca liczy 111 stron, zawiera bogatą dokumentację fotograficzną i liczne ilustracje graficzne stanowiące właściwe uzupełnienie treści. Praca napisana poprawnie językowo, efektownie złożona i wydana.

Merytoryczna ocena pracy doktorskiej.

Autor swoją pracę doktorską poświęca dwóm wątkom. Jednym z nich jest kwestia reinterpretacji, jakiej poddaje w swym dziele rokokowe wazy porcelanowe jednej z najznamienitszych europejskich wytwórni w Sevres. Czerpiąc z dziedzictwa kulturowego tworzy nowe, współczesne wzory produktów. Co jednak szczególnie ciekawe, i tu mamy do czynienia z kolejnym wątkiem, dokonuje tego z wykorzystaniem współczesnych metod projektowych i wytwórczych. W wyjątkowo tradycyjną dziedzinę rzemiosła jakim jest ceramika, wplata współczesne technologie, udowadniając jednocześnie, że są one jedynie kolejnym narzędziem w rękach projektantów i rzemieślników.

Pierwszy rozdział traktuje o koncepcji "cyfrowego rzemiosła". Doktorant prezentuje "jak komputerowe techniki wytwórcze wpłynęły na rozwój nowatorskich procesów warsztatowych". Dotyka bardzo drażliwej kwestii, jaką były jeszcze jakiś czas temu obawy dotyczące wykorzystywania szeroko rozumianej technologii komputerowej upatrując się w niej zagrożenia dla tradycyjnego rzemiosła. Na podstawie licznych przykładów udowadnia, że obawy okazały się niezasadne, a możliwości jakie dają technologie CAD, CAM jedynie otworzyły nowe pole eksploracji dla twórców.

Wspomniany w pracy Brytyjczyk Michale Eden jest jednym z nich. Doktorant przybliży jego prace, m.in. "Wedgwoodn't Tureen" będącą reinterpretacją tradycyjnej wazy z wytwórni Wedgwooda. Przykład Brytyjczyka jest tu o tyle słuszny, że przez dwie dekady oddawał się on tradycyjnemu rzemiosłu ceramicznemu, zanim rozpoczął przygodę z nowymi narzędziami do projektowania jak CAD i wytwarzania CAM - druk 3D. W tej technologii powstała waza, którą autor następnie pokrył samoutwardzalną masą ceramiczną.

Kolejnym twórcą do którego odwołuje się doktorant jest również Brytyjczyk, Jonathan Keep, podobnie jak poprzednik wykorzystujący w swoich realizacjach druk 3D. Jak możemy przeczytać w pracy "druk 3D jest jego naturalnym rozszerzeniem warsztatu ceramika i bynajmniej nie prowadzi do zaniku umiejętności wiedzy materiałowej. Aby

skutecznie tworzyć w ten sposób przedmioty trzeba poznać ograniczenia maszyny i nauczyć się kontrolować wiele parametrów procesu.” Jonathan Keep drukuje swoje prace bezpośrednio w materiale ceramicznym. W obu przypadkach finalne produkty w swej warstwie wizualnej stanowią nową jakość, której źródłem są narzędzia. Narzędzia, mimo iż cyfrowe, obsługiwane są przez twórców, projektantów, rzemieślników i to oni (oba przykłady tego dowodzą) nadają im niepowtarzalną wartość artystyczną. Każdy z nich te same narzędzia wykorzystuje w indywidualny sposób.

W drugim rozdziale autor prezentuje wybrane autorskie projekty zrealizowane przy dużym udziale technik cyfrowych. Tym samym próbuje wykazać, że komputer jest jedynie narzędziem w ręku rzemieślnika - projektanta. Jak sam pisze “tradycyjni artyści-rzemieślnicy dążą do gruntownego zrozumienia materiałów i narzędzi, z którymi pracują. Przez swoisty dialog z materiałami i procesami tworzą prace wyróżniające się rozpoznawalnym stylem”. Zdanie to odnosi się do opisanych w poprzednim rozdziale twórców. Analizując przedstawione przez autora własne prace dobitnie widać zarówno fascynację komputerowymi technikami obróbki, warsztat projektowy jak i również własny styl. Szczególnie charakterystycznymi obiektami są elementy z kolekcji Quartz stworzonych dla Vista Alegre. Budowanie obiektu z prostokątnych i trójkątnych płaszczyzn stanowi bezpośrednie nawiązanie do obiektów stworzonych w oprogramowaniu 3D. Niewielka ilość tych płaszczyzn uchodziła zawsze za swoistego rodzaju błąd, a każdy twórca grafiki dążył do maksymalnie gładkich kształtów. Bartek Mejer powszechną wadę przekuwa w zaletę, co więcej, materializuje ją wzbogacając realny świat w obiekty pochodzące z wirtualnego.

Oprogramowanie 3D umożliwia tworzyć wirtualnie obiekty niemożliwe lub bardzo trudne do wykonania w tradycyjnym warsztacie. Zaletą fazy komputerowej jest możliwość stworzenia licznych wersji założenia i dokonania spośród nich selekcji tych, które zostaną wymodelowane w formie druku 3D lub innej. Ze względu na ograniczenia druku addytywnego w ceramice jakim jest ślad kolejnych warstw, Bartek Mejer chcąc uniknąć tego efektu przyjął inną, bardziej czasochłonną metodę modelowania, w papierze. W ten sposób powstała nie tylko wspomniana wcześniej seria Quartz ale również kolekcja Matrix, również dla Vista Alegre. Serię cechuje mnogość prostokątnych i trójkątnych płaszczyzn nieznacznie odchylonych względem siebie. Na bazie papierowych wzorów autor tworzył modele gipsowe, które po ich dopracowaniu tradycyjnymi metodami, wysyłał do zakładu produkcyjnego w celu dalszego prototypowania. Jak sam zauważa w pracy “dzięki ręcznej obróbce wymodelowane cyfrowo kształty mogły zostać zweryfikowane w tradycyjnym materiale formierskim

jakim jest gips. Poza wygładzeniem powierzchni, etap ten pozwala na ewentualną korektę skali i proporcji przedmiotu. (...) Kontakt z fizycznym modelem jest niezwykle ważny zarówno dla rzemieślnika jak i projektanta". Te zdania oddają wagę jaką dla twórcy czerpiącego z nowych technologii, stanowi fizyczna bliskość materiału i modelu, i dowodzi jednocześnie, że każdy proces poprzedzający uprzestrzennienie obiektu, jest jedynie fazą przejściową.

W dalszej części rozdziału doktorant odwołuje się do kolejnych swoich realizacji, w których wzbogaca proces projektowy oprogramowaniem do grafiki 2D, czerpiąc przy tym inspiracje z przyrody a na etapie prototypowania wykorzystuje kolejne sprzęty peryferyjne jak np. ploter tnący. Autor sięga po różnego rodzaju oprogramowania, wtyczki symulujące efekty fizyczne, by kolejno tworzyć bazę do ich prototypowania. Etapy wirtualne i fizyczne w twórczości autora przenikają się wzajemnie, uzupełniają, wzbogacają, a efekt finalny jest wynikiem synergii wszystkich poprzednich kroków.

W pracy pisemnej autor szczegółowo dzieli się warsztatem projektowym, w którym faza wirtualna jest szczególnie ważna i bez której powstanie obiektów byłoby karkołomne. Zaryzykuję stwierdzenie, że próba stworzenia przedmiotów tak mocno nacechowanych technologią cyfrową, przy jednoczesnym jej pominięciu byłaby działaniem kuriozalnym. Tym sam autor dowodzi tezy, że komputer jest jedynie narzędziem w rękach twórcy, i że każdy ma możliwość użycia go na własny niepowtarzalny sposób, albowiem kreacja a nie narzędzie leży u podstaw każdej nowej idei.

Kolejny, trzeci rozdział dysertacji zarysowuje historię porcelany. Autor opisuje jej genezę, wielowiekową fascynację Europejczyków tym nieosiągalnym dla nich materiałem, w końcu pierwsze udane próby jej uzyskania i szeroki rozkwit manufaktur. Bartek Mejer wykazuje tu bogatą wiedzę zarówno historyczną jak również technologiczną. Fragment pracy napisany bardzo efektownie, bez nadmiaru informacji, jak na minimalistę przystało.

W ostatnim rozdziale Bartek Mejer skupia uwagę na manufakturach francuskich działających w XVIII w. Przedstawia również tło historyczne, jakie miało bezpośredni wpływ na rozkwit manufaktur, chęć stworzenia rodzimych produktów, powstrzymanie odpływu środków finansowych przeznaczanych na zakup porcelany z Saksoni lub orientu. Główny nacisk autor kładzie na wytwórnię w Vincennes i rzemieślników, którzy odegrali kluczowe role w rozwoju tej gałęzi rzemiosła. Jednym z nich był Jean-Cloud Duplessis, naczelnny modelarz, którego kilka wzorów Bartek Mejer poddał własnej

interpretacji. "Obiekty poddane reinterpretacji to seria najbardziej znanych waz rokokowych Duplessis'a z okresu, gdy był on naczelnym projektantem manufaktury sewrskiej i pełnił funkcję nadwornego złotnika króla Ludwika XV. (...) Prace te można zaliczyć do szczytowych osiągnięć sztuki użytkowej połowy XVIII wieku." Autor kolejno wymienia wszystkie sześć waz szczegółowo opisując ich formę, funkcję, zastosowane zdobienia, charakterystyczne dla okresu szklwienia i zlocenia. Każda z nich jak przystało na okres powstania, jest obiektem wyjątkowo zdobnym, pełnym dekoracyjnego przepychu, dalece odmienne od form tworzonych przez Bartka Mejora.

W kolejnym fragmencie pracy autor przybliży nam proces projektowy. Punktem wyjścia do stworzenia własnych wzorów inspirowanych oryginałami, były udostępnione przez organizację Scan The World trójwymiarowe skany waz. Organizacja ta zajmuje się tworzeniem dokumentacji przestrzennej światowych zasobów muzealnych i udostępnia nieodpłatnie zainteresowanym naukowcom, konserwatorom sztuki, artystom. Nie wszystkie obiekty, których reinterpretacji podjął się autor zostały zdokumentowane przez Scan The World. Dwie z nich Bartek Mejer wymodelował na podstawie pozyskanych rysunków i zdjęć. W dalszej części pracy projektowej autor poddaje złożone rokokowe wzoru uproszczeniu wykorzystując do tego celu odpowiednie oprogramowanie CAD Zbrush. Narzędzie to umożliwia wirtualne "rzeźbienie" i w domyśle zostało stworzone do wykonywania modeli postaci na potrzeby gier i efektów specjalnych. O ile większość programów do modelowania posiada wiele modyfikatorów umożliwiających upraszczanie form przestrzennych, działania to nie daje pełnej kontroli nad procesem, bazuje na algorytmach wprowadzonych przez twórców oprogramowania. Efekt końcowy może być zatem niezadowolający dla twórcy. Bartek mejer sięgając po Zbrush chciał mieć w pełni kontrolę nad tworzoną nową bryłą i zdecydowanie umiejętnie tego dokonuje. Ostateczne formy zachowują charakter pierwowzorów, ich charakterystyczne kształty i oczywiście proporcje. Są jednak zdecydowanie współczesnymi bytami, minimalistycznymi, pozbawionymi rokokowego nadmiaru. Praca zawiera bogatą dokumentację graficzną kolejnych etapów pracy nad modelami. Jednak sama forma to nie wszystko. Autor reinterpretacji poddaje również zdobienia takie jak kolory tła, zlocenia tak charakterystyczne dla rokoka. Również i w tej płaszczyźnie dokonuje redukcji zachowując jednak to co charakterystyczne dla epoki. Jednocześnie wnosi ducha współczesności przez zastosowanie szklwienia z przejściem tonalnym, niespotykanym w przypadku rozwiązań rokokowych. Ta część pracy podobnie jak opis wcześniejszych działań twórczych autora, jest pełna technicznych opisów,

zastosowanych technologii, narzędzi i wdrożonych procesów. To bardzo cenna dawka wiedzy, którą jak na dydaktyka przystało, Bartek Mejer chętnie się dzieli.

Modele zaproponowane przez Bartka Mejora urzekają swoją prostą formą i oszczędną dekoracją. Z jednej strony niosą ewidentne podobieństwo do pierwowzorów, z drugiej jednak są w pełni współczesnymi przedmiotami. Mając w świadomości całe tło założeń do projektu, genezę powstawania wcześniejszych projektów, sześć zaprezentowanych autorskich waz jest naturalną kolejną rzeczą poszukiwań projektowych twórcy. Bartek Mejer zarówno w pracy pisemnej, jak i poprzez projektową część projektu dyplomowego udowadnia jak dalece wzbogacony został warsztat współczesnego rzemieślnika-projektanta. Bogactwo narzędzi do skanowania, modelowania, technologii do uprzestrzenniania tworów ludzkiej wyobraźni, wyniosło warsztat projektanta na trudny do wyobrażenia jeszcze kilkadziesiąt lat wstecz poziom. Komputer i całe związane z nim środowisko jest co najwyżej narzędziem, którym należy umiejętnie się posługiwać, niczym kiedyś ołówkiem czy dłutem.

Konkluzja II

Pracę doktorską mgr. Bartłomieja Mejora oceniam pozytywnie i stwierdzam, że zarówno jakość artystyczna jak i zakres spełnia wymogi art. 186 Ustawy z dnia 20. lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.*

Wnioskuje do Rady Wydziału Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o przyznanie mgr. Bartłomiejowi Mejerowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Szymon Hanczar